

بانویی که عصمت حضرت زهرا (س) در او تجلی یافته است

بار دیگر دست فیض الهی کریمه ای را به جهان عرضه کرد تا از این فیض کشور ایران زمین هم بهره ای ببرد آمد تا خط سبز امامت را استمرار ببخشد و با خود بهشت را به ارمغان آورد. ای بانو با آمدنت، عطر آشنای یاس، در نفس نسیم دوید و بغض دلتنگی‌مان در فراق مادرت زهرا (س)، در تازگی حضور تو ترک برداشت.

بار دیگر دست فیض الهی کریمه ای را به جهان عرضه کرد تا از این فیض کشور ایران زمین هم بهره ای ببرد آمد تا خط سبز امامت را استمرار ببخشد و با خود بهشت را به ارمغان آورد. ای بانو با آمدنت، عطر آشنای یاس، در نفس نسیم دوید و بغض دلتنگی‌مان در فراق مادرت زهرا (س)، در تازگی حضور تو ترک برداشت.

به گزارش خبرنگار دین و اندیشه خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، اول ذیقعه 173 مصادف است با ولادت حضرت فاطمه معصومه (س) این بزرگوار در مدینه منوره چشم به جهان گشود. پدر بزرگوارش حضرت موسی بن جعفر (ع) و مادر گرامی‌اش نجمه خاتون است. او از کودکی تا جوانی تحت تربیت پدر بزرگوارش و برادر مکرمش حضرت رضا (ع) قرار داشت و در علم و تقوا و پاسخ به پرسش‌های مراجعان به مقامی رسید که مدال افتخار "فداها ابوه" از پدر خود دریافت کرد. بعد از ورود حضرت رضا (ع) به مرو آن حضرت نامه‌ای را به وسیله یکی از غلامان خویش برای خواهرش فرستاد که با رسیدن نامه، بلافاصله فاطمه معصومه (س) آماده سفر گشت. آن حضرت در سال 201 هجری به همراه پنج تن از برادران (فضل، جعفر، هادی، قاسم، زید) و تعدادی از برادرزادگان و کنیزان روانه خراسان شدند.

امام رضا (ع) و لقب معصومه (س):

حضرت فاطمه معصومه (س) بانویی بهشتی، غرق در عبادت و نیایش، پیراسته از زشتی‌ها و شبنم معطر آفرینش است. شاید یکی از دلایل «معصومه» نامیدن این بانو، آن باشد که عصمت مادرش حضرت زهرا (س) در او تجلی یافته است. بر اساس پاره ای از روایات، این لقب از سوی امام رضا (ع) به این بانوی والامقام اسلام وارد شده است؛ چنان که فقیه بلند اندیش و سپید سیرت شیعه، علامه مجلسی (ع) در این باره می‌گوید: امام رضا (ع) در جایی فرمود: «هرکس معصومه را در قم زیارت کند، مانند کسی است که مرا زیارت کرده است».

فاطمه ثانی چه کسی است؟

حضرت فاطمه معصومه 10 ساله بود که پدر گرامی‌اش حضرت موسی ابن جعفر (ع) به شهادت رسید و از آن پس به وصیت پدر، سرپرستی این بانوی بزرگوار و دیگر فرزندان امام هفتم بر عهده امام رضا (ع) قرار گرفت.

با آنکه امام موسی بن جعفر (ع) غیر از فاطمه معصومه (ع)، دختران دیگری نیز داشت. در میان همه آنان، تنها اوست که دارای امتیازات والایی بوده است، زیرا او همچون جده اش حضرت زهرا (س) در علم و عمل و شرافت و قداست و کمالات، گوی سبقت را از دیگران ربود و به راستی حضرت معصومه، فاطمه ثانی و تجلی دوباره ام الائمه و آینه دار وجود حضرت صدیقه طاهره و جلوه گاه جمال و اوصاف برجسته مادر گرمایش فاطمه زهرا (س) بوده است. به ویژه آنکه هر دو با رنج زیستند، هر دو چون گل محمدی عمری کوتاه داشتند و هر دو فاطمه بودند.

جمعی از شیعیان برای دریافت پاسخ به پرسش‌های خود، وارد مدینه شدند تا به محضر امام کاظم (ع) برسند، آن حضرت در مسافرت بود.

آنها ناگزیر بودند، از آن سفر مراجعت کنند. از این روی سؤالات خود را نوشتند و به افراد خانواده امام کاظم (ع) تحویل دادند تا در سفر بعد، جواب آن را دریافت نمایند. هنگام خداحافظی، دیدند حضرت معصومه (س) که حدود 6 سال داشت، پاسخ سؤالات آنها را نوشته و آماده نموده است! بسیار شادمان شدند و آن نامه را تحویل گرفتند.

هنگام مراجعت، در بین راه با امام کاظم (ع) که از سفر باز می‌گشت، ملاقات کردند و ماجرا را به عرض امام رساندند، امام (ع) آن نوشته را از آنها طلبید و مطالعه فرمود و پاسخهای دخترش فاطمه (س) را درست یافت، آنگاه ضمن تمجید و تجلیل از دختر گرامی‌اش و تصدیق پاسخهای او، سه بار فرمود: «فداها ابوها» (پدرش فدایش باد). این حادثه شگفت، مبین آن است که حضرت معصومه (س) همچون حضرت صدیقه طاهره، فاطمه زهرا (س) «عالمه غیرمعلمه» است و در خردسالی از رشد، شناخت، علم و کمال بالایی برخوردار بوده است.

حضرت معصومه (س) مظهر فضایل:

حضرت فاطمه معصومه (س) مظهر فضایل و مقامات است. روایات معصومان (ع) فضیلت‌ها و مقامات بلندی را به آن حضرت نسبت می‌دهد. امام صادق (ع) در این باره می‌فرمایند: «آگاه باشید که برای خدا حرمی است و آن مکه است؛ و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است. و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است. بدانید که حرم من و فرزندانم بعد از من، قم است. آگاه باشید که قم، کوفه کوچک ماست، بدانید بهشت هشت دروازه دارد که سه تای آن‌ها به سوی قم است. بانویی از فرزندان من به نام فاطمه، دختر موسی، در آن جا رحلت می‌کند که با شفاعت او، همه شیعیان ما وارد بهشت می‌شوند».

بررسی نظریات مختلف در خصوص ازدواج نکردن حضرت معصومه (س):

پیش از ورود به مبحث اصلی، باید یاد آور شویم که در اسلام بر امر ازدواج تأکید و سفارش فراوان شده است؛ تا آنجا که در

قرآن، این معجزه ماندگار الهی، آیات متعددی در این باره وجود دارد؛ از جمله می‌فرماید: باید مردان بی زن و زنان بی شوهر و کنیزان و بندگان خود را به نکاح درآورید. اگر آنان فقیر باشند، خداوند آنان را از فضل خویش بی‌نیاز خواهد ساخت؛ زیرا خداوند وسعت دهنده و داناست و یا پیامبر در حدیثی می‌فرماید: ازدواج سنت من است؛ هر کس از سنت من رو بگرداند، از من نیست.

از طرف دیگر، مجرد زندگی کردن به شدت نکوهش شده است. پیامبر اکرم(ص) فرمود: بدترین شما، عرب‌ها (بی همسران) هستند. دو رکعت نماز فرد متأهل، بهتر است از هفتاد رکعت نماز غیر متأهل.

حال این پرسش مطرح می‌شود که حضرت معصومه(س) با آن مقام علمی و آگاهی‌ای که از دستورهای اسلام و سنت پیامبر اکرم(ص) داشت، چرا ازدواج نکرد و تشکیل خانواده نداد؟ از طرف دیگر، بر اثر موقعیت علمی و معنوی و زیارتی آن حضرت، بسیاری از دختران امروز آن حضرت را به عنوان اسوه برای خود پذیرفته‌اند که روشن نشدن راز ازدواج آن حضرت، ممکن است بهانه‌ای برای فرار از ازدواج باشد.

احتمالات و نظریات مختلفی برای ازدواج نکردن آن حضرت بیان شده است که به بررسی و صحت و سقم هر یک می‌پردازیم.

1. وصیت موسی بن جعفر(ع):

وصیت یکی از احتمالات این است که خود حضرت موسی بن جعفر(ع) به دخترانش وصیت کرده تا ازدواج نکنند! ابن واضح یعقوبی طرفدار این نظریه است.

وی معتقد است، موسی بن جعفر وصیت کرد که دخترانش شوهر نکنند و هیچ کس از آنان شوهر نکرد، مگر ام سلمه. در پاسخ به سخنان یعقوبی باید گفت: چنین وصیتی برخلاف سنت رسول الله(ص) و سیره امامان اهل بیت عصمت و طهارت است و هرگز چنین وصیتی از امام معصوم صادر نمی‌شود و همچنین متن وصیت حضرت موسی بن جعفر غیر از آن چیزی است که یعقوبی ادعا دارد.

وصیت‌نامه، حضرت موسی بن جعفر(ع) با صراحت به فرزندان اعلام می‌دارد که حجت خدا بعد از او علی بن موسی(ع) است و خواهران باید در هر کاری از جمله مسئله ازدواج از او اطاعت کنند و هر فردی را که علی بن موسی مناسب دید، آنان با او ازدواج کنند؛ چرا که آن حضرت به مسائل ازدواج آگاه‌تر و به وضعیت بستگان آشنایان آشنا تر است.

بنابراین نظریه یعقوبی بی‌اساسی است و نمی‌توان بر آن اعتماد کرد.

2. همنا نداشتن

نظریه دوم این است که دختران حضرت موسی بن جعفر مخصوصاً فاطمه معصومه(س) از نظر کمال علمی و معنوی در حد بالایی قرار داشتند و کسی همسنگ و همسر آنها پیدا نمی‌شد و یکی از اموری که در تزویج دختر مورد توجه قرار می‌گیرد، هم کفو بودن است.

این نظریه نیز نمی‌تواند قابل تأیید باشد؛ زیرا اولاً سیره ائمه اطهار این نبوده که دختران خود را به جهت پیدا نشدن همسنگ در خانه نگه دارند و مانع ازدواج آنان شوند، بلکه آنان، هم در قول، و هم در عمل خود، مؤمن و مؤمنه رکفو یکدیگر می‌دانستند. از پیامبر اکرم(ص) نقل شده است که آن حضرت فرمود: هر گاه کسی به خواستگاری دختر شما آمد که دینداری و امانتداری او را می‌پسندید (هر چند در حد دختر شما نباشد) شوهر دهید و اگر شوهر ندهید، در زمین فتنه و فساد بزرگ بر پا می‌شود.

ثانیاً، در عصر امام کاظم(ع) جوانان شایسته‌ای از تبار امام حسن مجتبی(ع) و حضرت سیدالشهدا(ع) و نیز در میان شیعیان افرادی وجود داشتند که می‌توانستند همسران مناسب برای آنان باشند.

3. اختناق هارونی

احتمال و نظریه سوم آن است که اختناق هارون الرشید و وجود خفقان در آن دوران، چنان شدید بود که حتی کسی جرات نداشت برای پرسیدن مسائل شرعی به در خانه موسی بن جعفر(ع) مراجعه کند، تا چه رسد به اینکه به عنوان داماد آن حضرت رفت و آمد دائمی با خانواده موسی بن جعفر(ع) داشته باشد؛ چرا که همین ارتباط نسبی زمینه‌ای را فراهم می‌ساخت تا هارون به اذیت و آزار او بپردازد. البته با اینکه هارون در مواردی تظاهر به دینداری می‌کرد، ولی ستمگری بی‌رحم بود. یکی از مورخین می‌گوید: هارون هنگام شنیدن وعظ از همه بیشتر اشک می‌ریخت و در هنگام خشم و تندى از همه ظالم‌تر بود.

ارتباطات حضرت موسی بن جعفر(ع) در آن عصر شدیداً کنترل می‌شد و از طرفی زندانی شدن امام نیز، انگیزه خواستگاری از دختران آن حضرت را کاهش می‌داد. بعد از شهادت امام وحشت بیشتری بر مردم حاکم شد و حضرت رضا(ع) نیز تحت نظر قرار گرفت. در زمان مأمون آن حضرت به خراسان احضار شد و بعد از یک سال، حضرت معصومه(س) و جمعی از برادران او به خراسان حرکت کردند، اما در راه، حضرت معصومه(س) پیش از دیدن برادر، دار فانی را وداع کرد و امر ازدواج او هم تحقق نیافت.

بنابراین راز عدم ازدواج حضرت معصومه و خواهران او را نه در وصیت پدر باید جستجو کرد و نه در نبود همسر متناسب و هم کفو، علت آن، وجود اختناق شدید هارونی و مأمونی بود که باعث شد احدی جرئت نکند به راحتی به خانه موسی بن جعفر و بعد از او فرزندش رفت و آمد داشته باشد و داماد آن خانواده گردد. از طرف دیگر، زندانی شدن حضرت موسی بن جعفر(ع) و سرانجام شهادت او، و احضار شدن حضرت رضا(ع) به خراسان و دورافتادن از خواهران، مزید بر این علت بود.

شهادت حضرت(س):

حضرت فاطمه (س) پس از ورود به شهر قم، تنها هفده روز در قید حیات بود و سپس دعوت حق را در سال 201 هجری لیبیک گفت، سلام بر این بانوی بزرگوار اسلام که اینک آفتاب حرم باصفایش، زمین قم را نورانی کرده است.

منبع:

سوره نور / آیه 32.

تاریخ منتخب میزان الحکمه، ص 233؛ کنز العمال، متقی هندی، روایت 44448.

یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب (ابن واضح)، وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ترجمه محمد ابراهیم آیتی، ج 2، ص 421.

بحار الانوار، دار احیاء التراث العربی، ج 48، ص 276 280؛ عیون الاخبار، ج 1، ص 26؛ عوالم، ج 21، ص 475؛ اصول کافی، ج 1، ص 317.

ر. ک : حیاة الامام موسی بن جعفر، قرشی، ج 2، ص 497.

منتخب میزان الحکمه، ص 234؛ بحار الانوار، دارالکتب الاسلامیه، ج 103، ص 237، حدیث 25.

الآغانی، ابوالفرج اصفهانی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ج 5، ص 241.

تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان، ترجمه علی جواهر کلام، مؤسسه امیرکبیر، ص 162.

الاشاد، شیخ مفید، بصرت، قم، ص 293؛ شلنجر، نه الانوار، ص 150، نا اختصار.